

Knižnice ako katalyzátor komunity – niekoľko postrehov zo zahraničnej služobnej cesty

Mgr. Michaela Mikušková

V dňoch 2. – 3. októbra 2019 sa v americkom meste Phoenix (Arizona) stretlo viac ako dvesto knihovníkov prevažne z amerických a kanadských knižníc na konferencii **Library Futures**. Konferenciu organizovala nezisková členská organizácia **OCLC** (Online Computer Library Center), ktorá podporuje technologický pokrok v oblasti prístupu k informáciám a vyvíja zdieľané služby pre katalogizáciu a výpožičky (známe sú predovšetkým *WorldCat*, *WorldShare*, *EzProxy*, *Wise* a iné). Jedným z hlavných cieľov OCLC je podpora budovania

knižničnej komunity na lokálnej, národnej i medzinárodnej úrovni. Práve **téma budovania komunit (Community Catalysts)** bola nosnou témou konferencie Library Futures. Počas dvoch dní odzneli prednášky zamerané predovšetkým na verejné a akademické knižnice, mnohé sú však aplikovateľné na akýkoľvek typ knižníc. V tomto článku sa zameriam len na niektoré z nich.

Knižnice sa vplyvom okolia transformujú na miesta, kde sa oplatí tráviť čas. Nasvedčujú tomu slogany *Kde sa zvedavosť stretáva s objavením* (Bexley Public Library), *Naša komunita si zaslúži len tie najlepšie knižnice* (Anythink libraries) a i. Už nie sú len miestom, ktoré poskytuje prístup k informačným zdrojom a požičiava knihy, ale miestom, kde si možno vychutnať koncert, zacvičiť jogu, realizovať školské projekty, či podieľať sa na rozvojových programoch svojej komunity. Podpora kreativity všetkých skupín obyvateľstva si vyžaduje, aby samotní zamestnanci knižníc mali záujem osvojovať si nové vedomosti a poznatky, ktoré môžu sprostredkovať používateľom. Pri získavaní členov miestnej komunity sa môžu knižnice inšpirovať projektmi ako **OF-BY-FOR ALL** [1] a sieťou knižníc v Adams county **Anythink** [2].

Verejné knižnice v USA sa vďaka spolupráci s Národnou sieťou lekárskejších knižníc a informačných pracovísk (NNLM) podieľajú na rozvoji zdravotnej gramotnosti obyvateľstva. **Mesiac zdravotnej starostlivosti** využívajú na zvyšovanie povedomia obyvateľov o úlohe knižníc v starostlivosti o ich zdravie. **Lekárske knižnice** počas celého roka poskytujú účinné **nástroje** a **školenia**, ktoré pracovníkom knižníc pomáhajú poskytovať relevantné informácie používateľom. Knižnice šíria osvetu aj v oblasti zapájania sa obyvateľov do vedeckých výskumov (tzv. občianska veda) zameraných na analýzu zdravia, na hľadanie nových spôsobov liečby a identifikáciu rizikových faktorov pre vznik určitých

chorôb. Účastníci programu **All for Us** poskytujú informácie o svojom zdravotnom stave a tým prispievajú k novým objavom. Zároveň môžu zistiť, ako ich životný štýl, gény a prostredie ovplyvňujú zo zdravotného hľadiska. Zaujímavá je aj úloha knižníc v oblasti zvyšovania kvality informácií dostupných vo Wikipédii. Prieskumy potvrdzujú, že práve Wikipédia je jeden z prvých zdrojov, kde laická verejnosť i odborníci hľadajú základné informácie z určitej problematiky [3]. Prostredníctvom školení (**Edit-a-Thons**), ktoré poskytujú profesionálni editori, sa aj bežní obyvatelia môžu podieľať na skvalitnení tejto online encyklopédie.

Ďalšou oblasťou na realizáciu knižníc v komunite je **poskytovanie poradenstva v oblasti startupov a podnikania**. Knižniciam to umožňuje využívať nielen potenciál svojich informačných zdrojov, ale zároveň aj budovať sieť partnerstiev s miestnymi organizáciami na podporu podnikania a aktívne sa podieľať na ekonomickom rozvoji komunity.

Akademické knižnice smerujú svoju činnosť v komunite predovšetkým na vedeckovýskumných pracovníkov a na ich podporu vo všetkých fázach výskumného procesu. Mnohé americké univerzity sa môžu pochváliť úspešnými projektmi v oblasti budovania výskumných centier. Tie nemusia slúžiť len akademickej obci, ale môžu byť prínosné aj pre mesto, v ktorom univerzity pôsobia. Úspešný projekt spolupráce univerzity s miestnou samosprávou, s neziskovými organizáciami a podnikmi v oblasti rozvoja komunitného výskumu, revitalizácie a vzdelávania **Action Research Center** prezentovala *Illinois Wesleyan University*. Knižnica *University of Cincinnati* získala na financovanie rozvoja **UC Digital Scholarship Center**, zameraného na transdisciplinárny výskum spájajúci humanitné odbory s technologickými inováciami, podporu Mellonovej nadácie.

Niekoľko zaujímavých projektov prezentovala aj *Arizona State University*. Jej akademická knižnica v špecializovanom **Center of Science and Imagination** umožňuje nachádzať inovatívne riešenia na spôsob Julesa Verna – spisovateľa, umelci a iní kreatívni predstavitelia komunity svojimi nápadmi ponúkajú inšpirácie vedcom, ktorí ich prepájajú s poznatkami z oblasti vedy a novými technológiami. Projekty centra podporujú mnohé významné spoločnosti (napr. NASA, Intel Corporation a i.). Knižnica sa podieľa aj na **archivácii a uchovávaní zbierok venovaných marginalizovaným komunitám** v štáte Arizona a prezentuje sa aj na štvordňovom **festivale** science fiction, fantasy a komiksov **PHX Fan Fusion**.

Mnohé univerzity využívajú **otvorené vzdelávacie zdroje**, čím študentom šetria finančné prostriedky vynakladané na študijné texty. Aj v tejto oblasti môžu byť knižnice nápomocné, napr. *Marydean Martin Library* organizuje pre pedagógov letný inštitút na tvorbu otvorených vzdelávacích zdrojov.

Zaujímavou možnosťou, ako dostať knižnicu do povedomia komunity, sú „Book bikes“. U nás sa využívajú skôr bibliobusy, ktoré prinášajú knihy

do oblastí, v ktorých nie je miestna knižnica. Book bikes alebo bibliobicykle sú pre knižnicu inovatívnym marketingovým nástrojom, ako aj možnosťou na poskytovanie mobilných výpožičiek v duchu hesla: *Používateľa môžeme skutočne obslúžiť kdekoľvek*. Zároveň sa knižnica podieľa aj na propagácii zdravého životného štýlu.

Úspech knižníc je založený aj na ich personálom obsadení. Podobne, ako v komerčnej sfére, platí, že ak nie sú zamestnanci priateľskí a prívetiví, ľudia budú hľadať iný spôsob a miesto využitia svojho voľného času. Budovanie dobrých vzťahov a partnerstiev je cesta, ako poskytovať nové poznatky a zážitky svojim používateľom. Americká asociácia knižníc (ALA) pripravila pre knižnice kampaň **Libraries transform**, ktorej cieľom je zvýšiť informovanosť o úlohách knižníc v spoločnosti 21. storočia a podporiť angažovanosť knihovníkov, zriaďovateľov a širokej verejnosti v tejto oblasti [4].

Niekoľko prednášok sa týkalo aj vízií knižnično-informačných služieb v budúcnosti. Tie môžu byť spojené s inteligentnými knižnicami, do ktorých používatelia prídu kedykoľvek im to vyhovuje, sami sa obslúžia a požičajú si, čo potrebujú, prípadne len v pokoji študujú. Knižnice môžu byť aj **klúčové uzly** na spracovanie informácií z rozličných systémov **v inteligentných mestách**. Zástupcovia *Seattle Public Library* sa téme budúcnosti knižníc venujú aj prostredníctvom rozhovorov s odborníkmi na rôzne oblasti. Cieľom diskusií je proaktívna príprava na zmeny, ktoré prináša vývoj spoločnosti. Neustále kladenie si otázok o očakávaníach používateľov, transformácii vzdelávania, o vývoji technológií a i. môže knižnice pripraviť na budúcnosť, v ktorej nestratia svoj zmysel, pretože budú naďalej poskytovať relevantné služby.

OCLC považuje knižnice za srdce komunít, či už ide o univerzitný kampus, mesto či malé vidiecke mestečko. Knižnica sa môže stať katalyzátorom komunity prístupom a spoľahlivosťou zamestnancov, kvalitnými a novými službami, využívaním špecifik prostredia, v ktorom funguje, uplatňovaním nových technológií, ale aj prostredníctvom dôslednej analýzy požiadaviek používateľov a okolia. Katalyzátorom sa môže stať aj idea vzájomnej spolupráce v rámci univerzity, ako aj s externými partnermi. Úspešnosť knižnice v komunite ovplyvňuje množstvo faktorov. Veríme, že aj námety z tejto konferencie zúročíme v ďalšej činnosti našej knižnice.

Poznatky a inovácie získané na konferencii Library Futures šírime tiež v slovenskej knihovníckej obci. Prezentované boli aj na národnej konferencii Bibliosféry, o ktorej sa dočítate v predchádzajúcom článku.

Použitá zdroje:

- [1] *OF/BY/FOR ALL* [online]. Last update 2019 [cit. 2020-01-09]. Dostupné na: <https://www.ofbyforall.org/>
- [2] *Anythink: a revolution a rangeview libraries* [online]. Last update Jan 01, 2020 [cit. 2020-01-09]. Dostupné na: <https://www.anythinklibraries.org/>
- [3] LAURENT, Michael R. a Tim J. VICKERS. Seeking Health Information Online: Does Wikipedia Matter? *Journal of the American Medical Information Association* [online]. 2019, vol. 16, no. 4, pp. 471-479 [cit. 2020-01-09]. Dostupné na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2705249/>
- [4] *Libraries Transform: an Initiative of American Libraries Association* [online]. ALA, 2009 – 2015 [cit. 2020-01-09]. Dostupné na: <http://www.ilovelibraries.org/librariestransform/>